

een boekje voor
schoolteams

Verder kijken dan het klaslokaal

Hoe organiseer je één schoolteam
dat betekenis- & waardegericht
te werk gaat?

je team
vormgeven
vanuit
betekenis-
thema's

Regio
Gooi en Vechtstreek

Inhoudsopgave

- 3 Waardegericht werken? Alles begint bij een portret.
- 5 Spelregels voor spelregels
- 8 Onze spelregels voor spelregels; werkblad

Inleiding

In regio Gooi- en Vechtstreek is in 2025 gewerkt aan het expliciet omgaan met betekenis rondom onderwijs en zorg. De groep die zich hierin samen geleerd heeft bestond uit ervaringsdeskundigen, een beleidsadviseur Onderwijs van een gemeente en professionals onderwijs en jeugdhulp/zorg. Er waren vier bijeenkomsten en de deelnemers hebben in hun eigen tijd verschillende soorten onderzoek gedaan.

In het traject was het uitgangspunt niet het kijken naar (het verbeteren van) bestaande systemen en manieren van doen, maar naar de leefwerelden van mensen—zowel professionals als jeugdigen en gezinnen. Als een frisse start. Wat speelt er daar op het gebied van menselijke betekenis en waarden en hoe kunnen we daar recht aan doen?

In deze handreiking focussen we op het schoolteam, dat signaleert dat het niet goed gaat met een jeugdige en hierover in gesprek gaat. Wat kan dit team doen om de waarden centraal te stellen? Welke spelregels kunnen zij voor zichzelf bedenken? Met deze handreiking, **Verder kijken dan het klaslokaal** helpen we deze dialoog op gang.

Waardegericht werken? Alles begint met een portret.

Wat is een leefwereldportret?

Een leefwereldportret laat zien hoe het dagelijks leven van iemand eruitziet en wat daarin belangrijk is. Het gaat erom dat het leefwereld portret een reflectie is van wat iemand meemaakt, wat iemand voelt en wat iemand belangrijk vindt.

Zo'n portret is meer dan een foto of verhaal. Het is een weergave van iemands leven die laat zien hoe die persoon de wereld ervaart. Het doel is dat anderen begrijpen en voelen hoe het is om in die leefwereld te leven.

Een goed leefwereldportret:

- Vertelt een verhaal (inhoud)
- Raakt je gevoel (emotie)
- Laat de persoon herkennen in het portret ("Ja, dat ben ik!")

Waarom maak je een leefwereldportret?

Door het maken van een leefwereldportret onderzoek je de leefwereld van iemand: hoe zit die in elkaar?

Je probeert om beter te begrijpen wat mensen meemaken in hun dagelijks leven. Je wilt daarin zien wat écht belangrijk is voor hen (zoals vertrouwen, duidelijkheid, veiligheid). Je kan daardoor beter aansluiten bij de behoeften van jeugdigen en gezinnen, bijvoorbeeld op het gebied van jeugdzorg of hulpverlening.

Een leefwereldportret helpt je om uit vaste denkkaders te stappen en te kijken naar wat mensen écht nodig hebben.

Wanneer een jongere op de schoolgangen rondwaalt wordt het eerste contact gelegd om te achterhalen wat er speelt

Hoe maak je een leefwereldportret?

1. Luisteren en kijken

Ga in gesprek, stel vragen. Let ook op wat iemand niet zegt, maar laat zien in gedrag of gezichtsuitdrukking.

2. Stel open en persoonlijke vragen.

Bijvoorbeeld:

- Waar word je blij van?
- Waar ben je bang voor?
- Wat is een gewone dag voor jou?
- Wat was een fijn of moeilijk moment in de afgelopen maand?
- Wie zijn belangrijk voor jou?

3. Zoek naar belevingsthema's

Dit zijn gevoelens of waarden die een grote rol spelen in iemands leven. Zoals:

- Onzekerheid > Behoeftte aan duidelijkheid
- Eenzaamheid > Verlangen naar verbondenheid
- Machteloosheid > Behoeftte aan controle of invloed

4. Kijk naar het hele plaatje.

Denk aan wonen, school, werk, gezin, relaties en (eventuele) jeugdzorg of hulp.

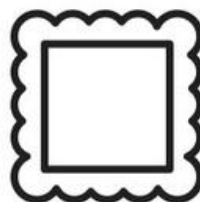
Hoe ziet het eindresultaat eruit?

Een leefwereldportret is bijvoorbeeld:

- Een kort verhaal of anekdote
- Citaten van de persoon
- Beschrijving van een typische dag
- Een verzameling observaties en gevoelens

Het maken van een (systemisch) portret van de situatie van een jongere, samen met betrokkenen

Dit portret gaat nog niet over mogelijke interventies, maar brengt in kaart waar het 'wringt'

Spelregels voor spelregels

Hoe organiseer je het schoolteam dat een portret maakt? Er zijn een aantal betekenisthema's waar duidelijkheid over moet zijn als je met elkaar een portret maakt waarin betekenis centraal staat. Maar we kunnen en willen niet voor 'het team' bepalen hoe je met onderstaande thema's omgaat. Hier moet het team zijn eigen spelregels voor bedenken. Daarom noemen we dit 'spelregels voor spelregels'.

0. Een portret is subjectief, maar ook herkenbaar

Dit is een belangrijk gegeven voor het maken van een portret. Het is ondubbelzinnig een subjectieve interpretatie van iets of iemand, maar het resultaat moet wel herkenbaar zijn—zowel voor de geportretteerde zelf als voor mensen in het netwerk rondom de geportretteerde. Zolang een portret niet herkenbaar is, is het nog niet af. Het is een zoektocht naar essenties van wat er aan de hand is. Dat lukt nooit helemaal en daarmee is die zoektocht naar essenties zelf misschien wel de essentie. Als het maar oprecht is.

1. Veiligheid en vertrouwen

Het maken van een portret is een kwetsbare activiteit. We moeten eerlijk tegen elkaar zijn en dat ook durven. Dat kan alleen als we elkaar vertrouwen en ons veilig voelen. Bespreek met elkaar hoe veiligheid en vertrouwen gewaarborgd worden. Er is geen goed of fout.

2. Openheid en schaamte

Er gaat van alles en nog wat niet goed, we maken allemaal fouten en er is genoeg om je voor te schamen. Dat kan op gespannen voet staan met gewenste openheid. Bedenk samen een manier om om te gaan met openheid en schaamte. Het doel is begrip, geen oordeel

3. Autonomie, macht en keuzes

Overal zijn er machtsrelaties. Tussen ouders en kinderen, tussen onderwijsprofessional en scholieren, tussen professionals en gezinnen, tussen managers en professionals. Erken dat die er zijn. Bespreek ze met elkaar: welke machtsrelaties zijn er, waar moeten we voor oppassen, wie is op welke manieren autonoom? Hoe wil een jongere het liefst het eigen verhaal vertellen? Wat zou volgens een jongere zelf een goede eerste stap zijn?

4. Plek en sfeer

Het maken van een portret is persoonlijk, kwetsbaar soms. Veel is onduidelijk, veel moet verkend worden voordat we het erover eens zijn. Het maakt echt uit waar je dat doet en hoe je er (letterlijk) bij zit. Denk hierover na. Maak de situatie uitnodigend, prettig en inspirerend.

5. Verwachtingen

Ga niet meteen aan het werk en allemaal van alles en nog wat roepen. Het is goed om eerst een rondje te doen over verwachtingen over rollen en bijdragen. Verstaan we allemaal hetzelfde onder de termen die gebruiken als we spreken? Met name voor bijvoorbeeld jongeren zelf is het cruciaal dat voor hen duidelijk is welke rol zij spelen in het maken van een portret.

Speelt er nog iets dat hierboven niet genoemd is? Er zijn ongetwijfeld nog meer dingen die je beter even met elkaar kunt afstemmen. Heb het daar met elkaar over. Liever meer spelregels samen maken en daar later van afwijken dan er maar van uit gaan dat alles vanzelf wel goed komt.

Gebruik de voorgaande thema's als perspectieven om mee te kijken. Je kunt zelfs een **rollenspel** spelen, met die perspectieven als rollen. Wij hebben dat gedaan tijdens discussies: iemand was 'macht', iemand was 'veiligheid', etc. en gaf telkens vanuit dat perspectief commentaar in de discussie.

Een andere kwestie die speelt is de samenstelling van 'het team':

- Wie doen er mee en wie niet?
- Met hoeveel mensen wil je minimaal en maximaal werken?
- Is er kennis aanwezig over het betekenis- en waardegericht kijken?
- Mogelijke deelnemers: de jeugdige, de ouders/het netwerk, leraar/ mentor, iemand die roloverstijgend kan kijken en casusregie voert (ondersteuningscoördinator/ intern begeleider/ jongerenwerker), wie nog meer?
- Zijn deelnemers (jeugdige, ouders, onderwijsprofessional, etc.) er altijd bij of soms wel en soms niet

Onze spelregels voor spelregels

Welke spelregels leven wij na als schoolteam? Schrijf ze hier op.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

8. _____
